

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Анна Илчева Цоловска

СУ „Св. Кл. Охридски“

Относно: провеждане на конкурс

за заемане на академична длъжност доцент

по 8.2. Изобразително изкуство (интериорен дизайн),

ФБО, департамент „Дизайн“, НБУ, София,

обявен в ДВ бр. 103/27.12.2016 г.

С кандидат: гл. ас. д-р Ралица Крумова Стефанова

Съгласно Заповед № 3-РК-121/01.02.2017 г. на Ректора на НБУ, като член на научното жури представям своята *писмена рецензия*, относно качествата на кандидата и оценяването на неговия хабилитационен труд, с което участва в обявената по-горе процедура.

Единствен кандидат за конкурса е гл. ас. д-р Ралица Крумова Стефанова. Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Ралица Крумова Стефанова отговарят на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НБУ. От предоставената документация се вижда, че кандидатът има разнообразна и богата преподавателска, теоретична, както и значителна художественотворческа дейност.

Оценката ми на кандидата е по следните направления:

I. Обща характеристика и професионална биография на кандидата

1. Има научна и образователна степен „доктор“ по професионално направление 05.08.04. Изкуствознание и изобразително изкуство.

Тема на дисертационния труд:

"Унгарският авангард в периода 1915-1925 година и ролята на списание „МА“, 2008 г.

2. Заема академична длъжност „главен асистент“ по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство (Интериорен дизайн), Заповед № 168/28.03.2011

3. Преподавател по учебните дисциплини:

Идеи и практически решения в интериорния дизайн, Декоративни и приложни елементи в интериорния дизайн, Тотален дизайн в интериора - I част, Тотален дизайн в интериора - II част, Изкуството на XX век, История на изкуството и дизайна,

Въведение в дизайна - I част, Формоизграждане,

Извънаудиторни курсове:

Проект "Въведение в архитектурното проектиране - II част,

Самостоятелна работа: Дизайн на изложбени и рекламни площи - I част,

Самостоятелна работа: Дизайн на обществената среда - II част,

Стаж във фабрика за мебели "Лого концепт",

Самостоятелна работа: История на изкуството и дизайна

Дизайн на обществената среда - II част,

Идеи и практически решения в интериорния дизайн - I част,

Декоративни и приложни елементи в интериорния дизайн - I част

Изкуството на XX век

4. Работата на кандидата със студенти и докторанти е в няколко направления:

Консултации със студенти във връзка с дипломните им работи,

Организация на студентски изложби и семинари,

Участие в комисии (73 към ФБО, БФ и МФ),

Работа с Еразъм студенти, консултации и акредитации на курсове.

5. Кандидатът е програмен консултант на бакалавърските и магистърските програми

към департамент „Дизайн“ (БП „Интериорен дизайн“, МП „Пространствен дизайн“,

МП „Дизайн на електронни издания и уеб сайтове“); Член е на ДС на департамент

„Дизайн“ от 2010 - в момента; член на ПС на департамент „Дизайн“, 2014 – в момента;

Участва в департаментни съвети с приети предложения и в програмите за обучение на преподавателския и административния състав на НБУ;

Активно се включва в организирането на публични творчески прояви в и извън НБУ (конференции, семинари, изложби и др.)

б. Участва в Общоакадемични проекти и е представила доказателства за теоретични и художественотворчески постижения в областта на изкуствата, които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, и за заемане на академичната длъжност „главен асистент“.

II. Учебна дейност:

а. Има необходимата учебна и аудиторна заетост; споделя опита си в преподаването; осигурява дейност в практическа среда извън съответното висше училище; подготвя нови лекционни курсове

б. Осъществява обновяване и осъвременяване на учебните програми и предоставя обоснована **изследователско-творческа програма.**

в. Активно участва в кандидат-студентските кампании на университета – срещи с кандидат-студенти и родители, посещение на училища и колежи, организиране на творчески прояви.

г. Участва в организирането на публични творчески прояви в/извън НБУ (конференции, семинари, изложби)

III. Научноизследователска и художественотворческа дейност /общо/:

а. Провежда активна научна работа с докторанти, чиито теми са свързани с научни проблеми засягащи области от съвременното изкуство и дизайн.

б. Кандидатът е ръководител и участник в академични проекти и конференции:

2016 в конференция, организирана от департамент „Дизайн“, НБУ - **„Иновативни подходи в дизайна, архитектурата и визуалните изкуства“;**

2015 в международно изложение „Премиер визион“, Истанбул, Турция; модератор на департаментен семинар „Бранд дизайн в България“ и „Средства и материали в интериорния дизайн“, галерия „Униарт“, НБУ; модератор на департаментен семинар с интериорния дизайнер Мая Дянкова, в рамките на серията семинари „Успелите български дизайнери“, галерия „Униарт“, НБУ; модератор на департаментен семинар

„Представяне на национални и международни дизайнерски проекти. Представяне на проекта „Advertising Artists“, галерия „Униарт“, НБУ;

2013 участва в пътуващ семинар към проект **"Виртуална изложба: Владетелят в българската историческа памет. Митология, доктрина, образност."**, финансиран от НФНИ; в проект **„Нова дизайн предметност“** в партньорство със **Sofia Design Week**, финансиран от ЦФСР към НБУ;

2012 проект **"Виртуална изложба: Владетелят в българската историческа памет. Митология, доктрина, образност."**, финансиран от Национален фонд за научни изследвания;

2011 участва в проект, финансиран от ЦФСР: **„Научна конференция „Дизайн и архитектура – теория, практика и взаимодействие“**, междууниверситетска научна конференция, посветена на двадесет годишнината от основаването на НБУ, проведена на 11.05.2011 в Университетския театър на НБУ **като организатор на събитието**; проект **„Маринистични творчески инвенции“** – пленер, семинар, уъркшоп, финансиран от Фонд „Учебни програма“ към МФ, НБУ.

в. За посочения период има **3** публикации в специализирани научни издания и е преводач на английски език и редактор на специализирани в областта на изкуството научни издания.

г. Кандидатът предоставя списък от самостоятелни проекти и участия в **41** изложби с творби, създадени през периода от 2012 до 2016 година

IV. Научноизследователска дейност /специално/:

Кандидатът **Ралица Стефанова** предлага като **хабилитационен монографичния труд „Унгарски следи в развитието на модерния дизайн“** създаден в периода посочен в предоставената самооценка.

2015: Стефанова, Ралица. Унгарски следи в развитието на модерния дизайн, Аскони Издат, София ISBN 978-954-383-096-1, 166 стр., рецензенти: доц. д. изк. Незабравка Иванова, доц. д-р Емилия Панайотова

Подкрепя кандидатурата си със следните публикации:

2015: Стефанова, Ралица. **Живеехме с убеждението, че сме призвани да родим една нова сфера на художествено-творческа дейност, интервю със Спас Донеvски**, Сборник научни публикации, бр. 4/2015, стр. 97-104, НБУ, София, ISSN: 1314-7188, под печат;

2013: Стефанова, Ралица. **Европейското влияние в колониалния и федералния дизайн на САЩ**. Сборник доклади „Проблеми и перспективи в развитието на съвременния дизайн и декоративно-приложните изкуства 2, стр. 159 – 165, НХА, София, 2013, ISBN: 987-954-2988-10-6;

2012: Стефанова, Ралица. **Съвремие или традиция? Размисли върху ролята на дизайнера у нас**. Сборник научни публикации, бр. 1/2012, стр. 31-36, София, НБУ, ISSN: 1314-7188.

Монографията „Унгарски следи в развитието на модерния дизайн“ представлява задълбочено и последователно проучване разглеждащо основните етапи в развитието на унгарския авангард, неговите най-ярки представители, тези оказали влияние върху европейското и американското изкуство и дизайна на XX век. Художествените явления и автори са представени в контекста на процесите на епохата. Става въпрос за периодът между 20-те и 50-те години на XX век, в който се позиционира модернизма в изкуството, архитектурата и дизайна. Отбелязани са различните етапи на „Идеята Баухаус“, унгарското участие в нея, и огромното и влияние свързано с основите на модерния дизайн и образованието по дизайн и принципите на проектиране дори и у нас. В контекста на модерните тенденции от първата половина на XX век и съобразявайки се с постоянното взаимодействие между изящни и приложни изкуства в основни за епохата идеи, монографията показва унгарското влияние върху дизайна в интернационален план. В книгата са разгледани имена като Лайош Кашак, създател на художествения кръг „МА“ /Днес/; Ласло Мохоли-Над - професор в Баухаус, чието творчество силно резонира в нагласите на европейския и американския модернизъм; Марсел Бройер – автор на тръбната мебел; Шандор Бортник – основател на „Будапещенския Баухаус“, където учи Виктор Вазарели – основоположникът на оп арта; Вилмош Хусар, член на холандската група „Де стийл“ и др.

В монографията ясно е показана приемствеността в теченията. Започва с началото на унгарския модернизъм визирайки кръга „МА“ и проследява артистичната съдба на най-значимите негови членове в парадигмата на световните художествени процеси. Разглежда движението „Неошок“ като нов вид художествен подход. Посочва

интенциите на унгарските интелектуалци привлечени от социалния либерализъм на кръгове с радикални възгледи като тези на Дьорд Лукач. Авторката на монографията подчертава, че на „художниците, които се придържат към тези интелектуални предписания, се пада отговорността да развият нова визуална естетика“ с „дълбоко социално значение“. Разглежда и анализира групата на „Осемте“. Отбелязва избухването на Първата световна война като провокиращо появата на нови художествени движения. Много подробно описва събитията около създаването на авангардното движение с отразяващо възгледите му списание „А тет“ (Делото), а по-късно „МА“ (Днес), което дълги години е причина за съществуването на авангардни идеи в унгарската литература и визуални изкуства.

Посочва антимилитаристичната насоченост на „МА“ и връзката и с цюрихската Дада. Проследява движението от експресионизъм към конструктивизъм, което се определя като обща европейска тенденция и илюстрира от трансформациите в идеологията на преподавателите в Баухаус. Специално внимание е отделено на Ласло Мохоли-Над, който е кореспондент и редактор на „МА“. Описва се работата на Шандор Бортник, член на „МА“, който емигрира във Виена, където заедно с Кашак правят конструктивистични платна и графики, наречени „Картинна архитектура“. Отбелязва се връзката на Бортник с членовете на „Де стийл“. Коментира се работата на унгарският живописец, интериорен и графичен дизайнер Вилмош Хусар, който наред с Пит Мондриан и Ван Дузбург, е един от основателите на „Де стийл“. Посочва се неговото участие в проектирането на мебели с Пит Зварт и се описва как той използва опита си в „Де стийл“ и прилага тези принципи в интериорния мебелния и текстилния дизайн интерпретирайки вътрешното пространство с двуизмерното платно отразяващо принципите на абстракцията. Така авторката достига до идеята за „дизайнът“ определен като волева, творческа дейност, представляваща съчетание на утилитарните функции на предметите и отражение на индивидуално-идеологическите особености на артиста, които придават определена форма на предметите и средата. В своя текст тя показва последователността на процесите, които водят до горното заключение и начина, по който може да се създаде предметност обособена като определен дизайн.

Например основаването на първата школа за модерен дизайн Баухаус се случва в отклик на променящата се политическа ситуация към нови индустриални практики. Като професор в Баухаус, Мохоли-Над символизира тази промяна по посока на дизайн, предназначен за индустрията. Влиянието на Баухаус върху дизайна на XX век се определя от дейността на бившите преподаватели в школата, които развиват модерната естетика извън Германия. Мохоли-Над преподава в „Будапешенския Баухаус“, а основоположникът на оп-арта Виктор Вазарели учи там. Ласло Мохоли-Над оказва голямо влияние в развитието на американския дизайн. Той въвежда модерната естетика, употребата на модерни материали и технологии. Основава „Новия Баухаус“ в Чикаго.

Друга важна фигура, за която става въпрос в текста на Стефанова, е роденият в Печ унгарец Марсел Бройер, който учи, а после и преподава в Баухаус. Той се интересува от модулните конструкции и минималистичните форми и ги прилага.

Като пример по отношение на течението оп арт в съвременния дизайн Стефанова дава продуктовата линия на финландската компания „Маримеко“, която възвръща интереса към оп арта с принтове, вдъхновени от стила.

Най-ценното е това, че тази книга представлява подробен разказ, една пълноценна история, която осветлява събития, факти, личности, за които дори и да сме чували, досега не сме имали възможност да прочетем на български език, особено в такава изчерпателна последователност, която ни дава възможност да си отговорим на много въпроси относно влиянията и тенденциите в модерното и дори съвременното европейско и американско изкуство и дизайн. Отговори за начина, по който са се формирали основни за нашите представи идеи, как са функционирали и отзвук им днес. Монографията създава сигурност и увереност както в читателя, който се е насочил към теоретично изследване на историята и проблемите на модерното изкуство и влиянието му върху дизайна, така и в тези, които биха искали да работят в областта практически, но на високо ниво и се интересуват от развитието, начинът, по който различните идеи в изкуството влияят върху естетическите възгледи и формообразуването в дизайна, задачите и стратегиите прилагани към тази материя.

Така, „Унгарски следи в развитието на модерния дизайн“ ни дава богат обем от знания необходими за надхвърляне на интуитивното разбиране за дизайн и попадане в професионалната територия за изследване в областта на дизайна и ни помага да го разбираме на основата на вече получения ресурс, възможност да се ориентираме и определим посоката на нашите вкусове и интереси в тази широка област на фона на историческата реалност задействала процесите в изкуството от този период.

За авторката „Съвременният постмодерен избор, в зависимост от самоидентификацията и с оглед на цикличността на стиловете в интериорния дизайн, би могъл да предостави неограничени възможности, без опасност от изпадане в неактуалност. Заслуга за този осъзнат избор имат всички онези велики фигури, които полагат основите не само на образователните институции по дизайн в Европа и САЩ, но със своята работа на творци се нареждат сред едни от най-важните социални и културни фактори, формирали ХХ век“. В този план, Стефанова ни посочва смисъла от подобни изследвания.

Смятам, че книгата е написана изключително увлекателно и е много полезна както за професионалисти, така и за студенти решили да поемат по пътя на дизайна, а също и за всички проявяващи интерес към областта. Като основа за създаването на този труд е използвано голямо количество интернет ресурси, посочени в списък на източниците към изданието, което го прави ценен извор на информация.

Освен като теоретик **Ралица Стефанова** е позната в професионалната общност като активна и продуктивна авторка. Свидетелство за това е списъкът от многобройни и регулярни участия в изложби.

В заключение, имайки предвид изложените по-горе активи в областта на преподавателската, публикационната и творческата дейност на кандидата, изразявам своята **положителна рецензия** за нейната кандидатура в конкурса и предлагам **гл. ас. д-р Ралица Крумова Стефанова** да бъде удостоена с академичната длъжност **„Доцент по 8.2. Изобразително изкуство – „интериорен дизайн“** в департамент „Дизайн“, НБУ.

11. 05. 2017

Член на научното жури:

доц. д-р Анна Цоловска

